

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหาวิจัย

ฟิกฮ์หรือกฎหมายอิสลาม (Islamic Law) เป็นศาสตร์หนึ่งที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างมากในการดำรงชีวิตของประชาชาติอิสลาม กล่าวคือในการจัดระเบียบสังคมอิสลามนั้นฟิกฮ์ถือเป็นแกนหลักสำหรับการชี้แนะและปฏิบัติตามในทุกๆด้าน อาทิ ด้านบทบัญญัติที่เกี่ยวกับศาสนพิธี (ฟิกฮฺ อิบาดีต) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ เช่น การละหมาดวันละ 5 เวลา ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงความจงรักภักดี เทิดทูนบูชาอัลลอฮ์เพียงองค์เดียว ทั้งนี้เพื่อให้มนุษย์ได้สำนึกความเป็นบ่าวของตนและความเ็นพระผู้เป็นเจ้าของอัลลอฮ์อยู่เสมอ อีกทั้งมีการส่งเสริมให้มีการละหมาดร่วมกันหลายคนที่มัสยิด อันจะทำให้มุสลิมได้มีโอกาสพบปะกันวันละ 5 ครั้ง ซึ่งเป็นการผูกสัมพันธ์ไมตรีอีกทางหนึ่งด้วย และก่อนที่จะทำการละหมาดก็จะต้องมีการอาบน้ำละหมาด (วูฎอ) เป็นการทำความสะอาดร่างกายบางส่วนให้สะอาดอยู่เสมอ ถือว่าเป็นการดูแลรักษาสุขภาพของร่างกายอีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน นอกจากนี้การละหมาด 5 เวลาแล้วก็ยังมีศาสนพิธีประเภทอื่นๆอีกเช่น การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน การจ่ายซะกาต การประกอบพิธีหัจญ์ การบริจาคทาน การอุทิศทรัพย์ส่วนตัวบุคคล เป็นต้น อีกด้านหนึ่งคือด้านนิติสัมพันธ์ (ฟิกฮฺ มูอามาเลาะห์) ซึ่งเ็นความสัมพันธ์ทางกฎหมายอิสลามระหว่างมนุษย์ด้วยกัน อาทิ การทำนิติกรรมต่างๆอาจจะเกี่ยวกับการซื้อขาย การจำนำ จำนอง การเช่า หรือการลงทุนที่จะต้องมึเงื่อนไขสำคัญคือการเสนอและสนอง พยานบุคคล และการจดบันทึก ทั้งนี้เพื่อความรอบคอบมิให้มีการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ในด้านนิติสัมพันธ์นี้อาจรวมถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัว (ฟิกฮฺ มูนากะฮัต) เช่น การทำสัญญาสมรส การหย่าร้าง และการทำพินัยกรรมอีกด้วย ด้านสุดท้ายคือด้านกฎหมายอาญาอิสลาม (ฟิกฮฺ อูญาฮัต) ซึ่งเ็นความสัมพันธ์ทางกฎหมายอิสลามระหว่างฝ่ายปกครองกับประชาชนในการวางมาตรการกำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่กระทำความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งนี้ก็เพื่อให้ทุกคนอยู่ในกรอบของกฎหมายอิสลาม ทั้งสามด้านที่ได้กล่าวมา ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวิชาฟิกฮ์คือหัวใจสำคัญในการที่จะควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของอิสลาม

ในทุกยุคทุกสมัยของนบี¹ แต่ละท่านก็จะมีการใช้ฟิกฮ์หรือบทบัญญัติที่แตกต่างกันไป ดังที่อัลลอฮ์ (สุบหานะฮูวะตะอะลา)² ได้ตรัสว่า

﴿ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا حَا ﴾

ความว่า สำหรับแต่ละประชาชาติในหมู่พวกเจ้าฉัน เราได้ให้มีบทบัญญัติและแนวทาง (การดำเนินชีวิตของพวกเขา) ไว้ (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 48 สูเราะฮ์อัลมาอิอะฮะฮ์)

อิมามอัลกุฎฎิบีย์ (al-Qurtubi)³ ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า สำหรับแต่ละประชาชาตินั้นอัลลอฮ์ได้ทรงประทานคัมภีร์ซึ่งถือเป็นบทบัญญัติหรือแนวทางการดำเนินชีวิตที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ คัมภีร์อัลเตวารีย์ฮ์ (Tora) สำหรับประชาชาติของท่านบีมูซา คัมภีร์อัลอินญีล (Bible) สำหรับประชาชาติของท่านบีอีซา และคัมภีร์อัลกุรอ่าน (al-Quran) สำหรับประชาชาติของท่านนบีมุหัมมัด (คือลลัลลอฮูอะลัยฮิวะสัลลัม)⁴ แต่บรรดาคัมภีร์เหล่านี้มีความสอดคล้องกันในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความเป็นเอกภาพของอัลลอฮ์ (สุบหานะฮูวะตะอะลา)⁵ ในบรรดาคัมภีร์เหล่านี้คัมภีร์อัลกุรอ่านคือคัมภีร์ที่มีความสมบูรณ์ที่สุด ทั้งยังได้ยกเลิกบทบัญญัติที่มีอยู่ในคัมภีร์ก่อนหน้านั้นอีกด้วย ดังนั้นอัลกุรอ่านจึงเป็นแหล่งที่มาของฟิกฮ์สำหรับประชาชาติของท่านนบีมุหัมมัด (คือลลัลลอฮูอะลัยฮิวะสัลลัม) ที่ครอบคลุมในทุกๆด้านของการดำเนินชีวิตที่ไม่เคยปรากฏในประชาชาติยุคก่อนท่านนบีมุหัมมัด (คือลลัลลอฮูอะลัยฮิวะสัลลัม) และในยุคที่ท่านนบี (คือลลัลลอฮูอะลัยฮิวะสัลลัม) ยังมีชีวิตอยู่นั้นบรรดาเศาะหาบะฮ์⁶ ต่างก็ได้ศึกษาฟิกฮ์จากท่านนบี (คือลลัลลอฮูอะลัยฮิวะสัลลัม) โดยตรง และหลังจากที่ท่านนบี (คือลลัลลอฮูอะลัยฮิวะสัลลัม)

¹ นบีหมายถึงศาสนทูตที่อัลลอฮ์ส่งมาเพื่อเชิญชวนมนุษย์ให้ภักดีต่ออัลลอฮ์เพียงองค์เดียว

² มีความหมายว่า พระองค์ทรงมหานิติคุณและทรงสูงส่งยิ่ง

³ ชื่อจริงของท่านคือ มุหัมมัด อิบน์ อะหมัด ท่านเป็นนักอรรถาธิบายอัลกุรอ่านที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่ง ผลงานของท่านที่โดดเด่นคือหนังสืออิลญาอียู ลี อะฮ์กามิลกุรอ่าน (الجامع لأحكام القرآن) หรือคัมภีร์อัลกุฎฎิบีย์ ท่านเสียชีวิตเมื่อปีฮ.ศ. 671/ค.ศ. 1273 (ดู al-Zirikli , 1999 : 5 / 322)

⁴ มีความหมายว่า ขอให้อัลลอฮ์ได้ทรงประทานพรและความสันติแก่ท่าน ถือเป็นมารยาทของมุสลิมทุกคนที่ต้องกล่าวสลุดคือด้วยประโยคนี้นี้เมื่อกล่าวถึงท่านนบีมุหัมมัด

⁵ ดู al-Qurtubi, 1956 : 6 / 211

⁶ คือผู้ที่เคยพบกับท่านนบี (คือลลัลลอฮูอะลัยฮิวะสัลลัม) และเสียชีวิตในสภาพที่เป็นมุสลิม

ยังได้รับการสืบทอดโดยบรรดาเศาะหาบะฮ์หลายท่านที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านฟิกฮ์ อาทิ ท่านหญิงอาอีชะฮ์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 57) ท่านหญิงหุฟศะฮ์ (เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ.41) ท่านอะนัส อิบน์ มาลิก (เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ. 91) ท่านอะบูซุรเราะฮ์ (เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ. 59) ท่านอ็ชชุบัยรฺ อิบน์ อัลอาววาม (เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ. 36) และท่านอัลคูลลอบฺ อิบน์ อุมร์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 73) เป็นต้น

ต่อมาในยุคของอัครบิดร⁷ หลังจากที่ยุคของเศาะหาบะฮ์ได้สิ้นสุดลงก็เริ่มมีแนวคิดทางด้านกฎหมายอิสลามหรือฟิกฮ์ที่มีทิศทางที่ต่างกัน ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมและความแตกต่างทางด้านบุคลิกของเศาะหาบะฮ์แต่ละท่านซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดวิชากฎหมายให้แก่ชนรุ่นต่อมารุ่นดาบีอื่น ในยุคนี้ได้เกิดแนวคิดสำคัญๆทางกฎหมายขึ้นอย่างน้อยสองแนวคิดหลักด้วยกัน กล่าวคือแนวคิดที่ฮะดีษเป็นหลักในการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมาย และแนวคิดที่สองคือแนวคิดที่นิยมใช้เหตุผลในการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมาย สองแนวคิดดังกล่าวนี้ยังคงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของกฎหมายอิสลามในสมัยต่อมาด้วย (อิสมาแอ อาลี , 2546 : 7) ในยุคนี้ อิมามมาลิก อิบน์ อะนัส (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 179) ท่านเป็นผู้ที่ริเริ่มในการรวบรวมด้วยทหะดีษต่างๆที่เกี่ยวกับบทบัญญัติทางฟิกฮ์และเรียบเรียงเป็นตำราขึ้นมาเล่มแรกมีชื่อว่า “الموطأ” (อัลมูวัตฎะฮฺ) ซึ่งมีเป็นตำราที่ได้รวบรวมหะดีษมากมายที่เกี่ยวกับฟิกฮ์และยังจัดเป็นบทและตอนตามแนวของฟิกฮ์อีกด้วย ต่อมาการเขียนตำราฟิกฮ์ก็ได้มีการพัฒนามากขึ้น โดยเ็นไปตามแนวฟิกฮ์ของแต่ละมัซฮับใหญ่ๆ ซึ่งมีสี่มัซฮับด้วยกันคือมัซฮับหะนะฟียะ มาลิกีย์ ชาฟีอีย์ และหัมมาลียะ ผู้วิจัยขอสรุปเฉพาะอุละมาอ์⁸ ที่ได้แต่งตำราฟิกฮ์ตามแนวมัซฮับอ็ชชาฟีอีย์ที่สำคัญๆมีดังนี้

1. เริ่มที่ผู้ก่อตั้งมัซฮับคืออิมามอ็ชชาฟีอีย์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 204) ท่านก็เป็นศิษย์ของอิมามมาลิก ตำราของท่านที่เป็นที่รู้จักก็คือ “المأ” (อัลอุม) ซึ่งถือว่าเป็นตำรา ฟิกฮ์ต้นแบบตามแนวมัซฮับอ็ชชาฟีอีย์
2. อะบูฮาดี อัลหะสัน อิบน์ อัลกอสิม อัลญะบะรียะ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 305) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “الإفصاح” (อัลอิฟศอหฺ)
3. อะบูสะอีด อัลหะสัน อิบน์ อะหฺมัด (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 328) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “الأفضية” (อัลอัฎฎียะฮ์)
4. อาลี อิบน์ มุหัมมัด อัลมาวัรศีย์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 450) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “الحاوي الكبير” (อัลฮาเวีย้อัลกะบียร์)

⁷ คือผู้ที่เคยใช้ชีวิตร่วมกับเศาะหาบะฮ์และเสียชีวิตในสภาพเป็นมุสลิม

⁸ อุละมาอ์ (علماء) เป็นพหูพจน์ของ คาลิม (علم) แปลว่า ประชาญ์หรือผู้รู้

5. อิบรอฮีม อิบนุ อาลี อัชชีรอซีย์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 476) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “التبیه” (อัครตันทีฮ์) และ “المهذب” (อัลมุฮัซซัฟ)
6. อิมามอัลหะรอหมัยน์ อับดุลมะลิก อิบนุ อับดุลลอฮ์ อัลญะวีย์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 478) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “النهاية” (อันนิฮายะฮ์)
7. อะบู ฮามิด มุหัมมัด อิบนุ มุหัมมัด อัลฆะฆะลาดี (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 505) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “البيضا” (อัลบะสีฎ) “الوسيط” (อัลวะสีฎ) และ “الوجيز” (อัลวะญีซ)
8. มุหัมมัด อิบนุ ยะหฺยา อันนัยสาบูนีย์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 548) ท่านได้แต่งตำราคือ “المحيط” (อัลมุฮีฎ) ซึ่งเป็นตำราที่อธิบาย “الوسيط” (อัลวะสีฎ) ของอิมามอัลฆะฆะลาดี
9. อับดุลกะรีม อิบนุ มุหัมมัด อัรรอฟีฮีย์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 623) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “فتح العزيز” (ฟัตหุลอะซีซ) ซึ่งเป็นตำราที่อธิบาย “الوجيز” (อัลวะญีซ) ของอิมามอัลฆะฆะลาดี
10. อะบูชะการียะฮ์ ยะหฺยา อิบนุ ชะรอฟ อันนะวะวี (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 676) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “المجموع” (อัลมัญมูอ์) ซึ่งเป็นตำราอธิบาย “المهذب” (อัลมุฮัซซัฟ) ของอิมามอัชชีรอซีย์ และท่านยังได้แต่งตำราชื่อว่า “روضة الطالبين” (เราะฎะฮ์ อัลฏอลิบีน) และ “منهاج الطالبين” (มินฮาจ อัลฏอลิบีน) อีกด้วย
11. ยูมร์ อิบนุ รุสตัน อัลบัลกีนิ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 805) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “التدريب” (อัดดีคริบ)
12. ชาการียะฮ์ อิบนุ มุหัมมัด อัลอันศอรีย์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 926) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “فتح الوهاب” (ฟัตหุลวะฮาบ) (ฟัตหุ อัลวะฮาบ)
13. มุหัมมัด อิบนุ อะหมัด อัชชะบีนีย์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 977) ท่านได้แต่งตำราคือ “الإفناع” (อัลอิฟนาอ์) และ “مغني المحتاج” (มุฆนีย์ อัลมุหุดัจญ์) ซึ่งเป็นตำราอธิบาย “منهاج الطالبين” (มินฮาจ อัลฏอลิบีน) ของอิมามอันนะวะวี
14. มุหัมมัด อิบนุ อะหมัด อัรรอหมลีย์ (เสียชีวิตปีส.ศ. 1004) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “نهاية المحتاج” (นิฮายะฮ์ อัลมุหุดัจญ์) ซึ่งเป็นตำราอธิบาย “منهاج الطالبين” (มินฮาจ อัลฏอลิบีน) ของอิมามอันนะวะวีเช่นกัน
15. วะลีญุลลอฮ์ อิบนุ ฮัจญะเราะฮ์ อัลคะสัละวี (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 1180) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “الإتصاف” (อัลอิทศ็อฟ)

⁹ ดู al-Hajawi, 1995 : 4/423

16. อับดุลลอฮ์ อิบน์ หิญาซีฮ์ อัชชะรอวีฮ์ (เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 1227/ค.ศ.1812) ท่านได้แต่งตำราฟิกฮ์คือ “*حاشية على التحرير*” (หาซียะฮ์ อะลา อัลตะหะรูร) และ “*التحفة البهية*” (อัลตุหะฟะฮ์ อัลบะฮียะฮ์)

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยยกตัวอย่างเฉพาะอุละมาอ์มัซฮับอัชชาฟีอีย์ที่มีผลงานทางการนิพนธ์ตำราฟิกฮ์ที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงนับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 3 จนถึงศตวรรษที่ 13 ของฮิจญ์เราะฮ์ศักราช และจากบรรดาอุละมาอ์มัซฮับอัชชาฟีอีย์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นท่านเชคอับดุลลอฮ์ อัชชะรอวีฮ์¹⁰ (ศูรูปที่ 1) ซึ่งอยู่ในลำดับสุดท้ายนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเชคดาวูด บินอับดุลลอฮ์ อัลฟะฎอนีย์ ในฐานะอาจารย์ของเชคดาวูด อัลฟะฎอนีย์ท่านหนึ่ง ซึ่งเชคดาวูด อัลฟะฎอนีย์ได้มีโอกาสศึกษากับท่านในวิชาฟิกฮ์ หะดีษ อิลมุลกะลาม และตะเศาวฟ ที่มีฮะซิด อัลหะรอหม ณ นครมักกะฮ์ และนอกจากเชคอับดุลลอฮ์ อัชชะรอวีฮ์แล้ว เชคดาวูด อัลฟะฎอนีย์ ยังได้ศึกษากับเชคอัลบรัรอวีฮ์¹¹ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านฟิกฮ์จากเชคชะกะรียา อัลอันศอริฮ์ (ลำดับที่ 12) และผู้ที่เป็นอาจารย์ของเชคดาวูด อัลฟะฎอนีย์อีกท่านหนึ่งคือเชคอัชชะนวนีย์¹² ซึ่งเป็นปราชญ์ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านหะดีษ ฟิกฮ์ ตัฟสีร์ และอิลมุลกะลาม ท่านได้รับการถ่ายทอดความรู้เหล่านี้จากเชคอัลบรัรอวีฮ์และเชคอัชชะรอวีฮ์ (Azra, 1995 : 262 – 263)

จากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างปราชญ์ในตะวันออกกลางกับปราชญ์ปิดตานีในอดีตดังตัวอย่างข้างต้นนั้น ทำให้กลายเป็นจุดกำเนิดของปราชญ์ปิดตานีท่านอื่นๆอีกมากมาย และในช่วงศตวรรษที่ 18 ถึง 20 ของคริสต์ศักราชนี้เอง โลกมุสลิมส่วนใหญ่ก็ได้รู้จักปิดตานีในฐานะเป็นถิ่นกำเนิดของปราชญ์หลายท่านซึ่งมีผลงานทางด้านงานนิพนธ์เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานนิพนธ์ทางด้านวิชาฟิกฮ์ ทำให้ปิดตานีในสมัยนั้นกลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาอิสลามที่โด่งดังทั่วภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ มีมุสลิมจากประเทศพม่า เขมร ฟิลิปปินส์

¹⁰ ท่านเป็นชาวอียิปต์และเคยดำรงตำแหน่งเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร ณ กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ในปีส.ศ. 1208 ท่านเป็นปราชญ์ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านฟิกฮ์ (ดู al-Zinkli, 1999 : 4 / 78)

¹¹ ชื่อจริงของท่านคืออิซา อิบน์ อะหมัด ท่านเป็นปราชญ์ชาวอียิปต์ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านฟิกฮ์ ท่านมีผลงานทางวิชาการมากมายเช่น “อัลคัยฮ์ ลิสลิล อัลฟะฮ์ อัลญามูฮ์ อัลเศาะมิร” ท่านได้เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ.1182/ค.ศ.1768 (ดู อ้างแล้ว เล่มที่ 5 หน้า 100)

¹² ชื่อจริงของท่านคือมุหัมมัด อิบน์ อาลี ท่านเป็นปราชญ์ชาวซีเรียและเคยดำรงตำแหน่งเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร ณ กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ หลังจากที่เชคอัชชะรอวีฮ์ได้เสียชีวิตลง หนึ่งในผลงานทางวิชาการของท่านคือหนังสือ “หาซียะฮ์ อะลา ชัรฮ์ อัลสะมัรกอญียะฮ์” และท่านได้เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ.1233/ค.ศ.1817 (ดู อ้างแล้ว เล่มที่ 6 หน้า 297)

มาเลเซีย และอินโดนีเซียมาศึกษาหาความรู้ที่ปัตตานีอย่างมากมาย (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2530 : 216) ปราชญ์ที่มีชื่อเสียงและโดดเด่นทางด้านฟิสิกส์นิพนธ์ในดินแดนแห่งนี้มีอยู่ 7 ท่าน¹³ด้วยกัน (Che Daud , 1992 : 143) คือ :

1. เชคดาวูด บิน อับดุลกอซ อัสซะฎอนีย์ (ค.ศ.1769 - 1847)
2. เชคชัยนูลออาบิدين บิน มุฮัมมัด อัสซะฎอนีย์ (ค.ศ.1820 - 1913)
3. เชคอับดุลกอดีร์ บิน อับดุลเราะมาน อัสซะฎอนีย์ (ค.ศ.1829 - 1898)
4. เชควันอะหฺมัด บิน มุฮัมมัดเซน อัสซะฎอนีย์ (ค.ศ.1856 - 1908)
5. เชคมุหัมมัด บิน อิสมาอิล อัคคาฎดีย์ อัสซะฎอนีย์ (ค.ศ.1844 - 1915)
6. เชคอับดุลเราะมาน บิน มุฮัมมัดฮาดี (- ค.ศ. 1915)
7. ตังกูมะฮฺมัดซุสดีย์ บิน ตังกูอับดุลเราะมาน (ค.ศ.1876 - 1956)

หากทำเนียบปราชญ์ทั้ง 7 ท่านนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเชคมุหัมมัด บิน อิสมาอิล อัคคาฎดีย์ ด้วยเหตุผลที่ว่าท่านเป็นปราชญ์ท่านหนึ่งที่มีความสามารถในการนิพนธ์หรือแต่งตำราฟิสิกส์ และผลงานที่โดดเด่นของท่านคือหนังสือ “ مطلع البدرين ” (มัจญลอะฮฺ อัลบัจรียัน) อันเป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าทางวิชาการ และมีบทบาทในการชี้นำสังคมทางด้านการศึกษาญุมฮายอิสลามเพื่อสามารถนำมาปฏิบัติตามในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังได้มีการนำไปใช้ในการเรียนการสอนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้มีได้แพร่หลายเฉพาะในปัตตานีเท่านั้นแต่ยังได้แพร่หลายในส่วนกลางของประเทศไทยโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร และประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศ อย่างเช่นมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ตลอดจนในบางประเทศในตะวันออกกลางเช่นนครมักกะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบียอีกด้วย

สำหรับประเด็นปัญหาที่เป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยคัดเลือกหนังสือเล่มนี้ คือ

1. เชคมุหัมมัด บิน อิสมาอิล อัคคาฎดีย์ ใช้ระเบียบวิธีการเขียนหนังสือเล่มนี้อย่างไร กล่าวคือ แหล่งที่มาของข้อมูลในหนังสือ แหล่งที่มาของบทบัญญัติ ตลอดจนหลักฐานต่างที่นำมาอ้างอิงนั้นมีความสมบูรณ์หรือถูกต้องหรือไม่ เพียงใด
2. เพราะเหตุใดหนังสือเล่มนี้จึงมีความโดดเด่นและได้รับการยอมรับจากปราชญ์และนักวิชาการในปัตตานีตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

¹³ ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่าปราชญ์ที่มีงานเขียนทางฟิสิกส์เป็นจำนวนมากและเป็นที่รู้จักคือปราชญ์ที่อยู่ในลำดับที่ 1 – 5 เท่านั้น

จากประเด็นปัญหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์หนังสือเล่มนี้ใน
ด้านลักษณะหรือระเบียบวิธีการเขียน วิธีการกำหนดบทบัญญัติ และวิธีการอ้างอิงหลักฐาน เพื่อ
นำเสนองานเขียนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของปราชญ์ปัตตานีในอดีตออกสู่สาธารณชน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าหนังสือและเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหนังสือมัจญะฮ์ อัล
บัคร์รียัน ผู้วิจัยพบว่ามีหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเล่มนี้หลายเล่มด้วยกันซึ่งผู้วิจัย ได้
แบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติของผู้แต่งหนังสือเล่มนี้ มีดังต่อไปนี้

1.1. อิสมาอิล เจ๊ะดาวูด (Ismail Bin Che Daud) เป็นนักวิชาการชาวมลายูได้เขียน
หนังสือ “ Tokoh – tokoh Ulama’ Semenanjung Melayu ” จัดพิมพ์ขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการ
อิสลามและวัฒนธรรมมลายูแห่งรัฐ กลันตันในปีค.ศ.1992 ผู้เขียนได้เขียนเป็นภาษามลายูโดยใช้
อักษรโรมัน หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวประวัติของปราชญ์ที่มีชื่อเสียงในแหลมมลายูซึ่ง
ครอบคลุมถึงอิน โคนีเซีย มาเลเซีย และปัตตานีในอดีตรวมอยู่ในสองเล่มด้วยกัน และในเล่มที่1
หน้า 131 ผู้เขียนได้กล่าวถึงชีวประวัติของเชคมุหัมมัด บิน อิสมาอิล อัลดาวูดีย์ ซึ่งเป็นผู้แต่ง
หนังสือมัจญะฮ์ อัลบัคร์รียัน ผู้เขียนเริ่มต้นด้วยการชี้แจงถึงชื่อจริงหรือชื่อเดิมของท่าน และพูดถึง
ครอบครัว ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับเชคดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัลพะฎอนีย์ ผู้เขียนยัง
ได้กล่าวถึงวัน เดือน ปีเกิด การศึกษาหาความรู้ และบทบาทของท่านทั้งทางด้านวิชาการและบริการ
ชุมชน ทางด้านวิชาการอาทิ การเขียนหนังสือและตำราอิสลาม ส่วนทางด้านบริการชุมชนอาทิ
การเป็นผู้นำและอบรมให้ความรู้แก่บรรดาหุจญาจ¹⁴ ในการประกอบพิธีหัจญ์

1.2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิริยศ ราฮิมมูลา ได้เขียนหนังสือ “ บทบาทสถาบันอูลา
มาฮ์และการศึกษาอิสลามปัตตานีในอดีตตั้งแต่ค.ศ.1785 – 1945 ” หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้แปลจาก
วิทยานิพนธ์ของผู้เขียนเองที่เป็นภาษาอังกฤษซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขา
การศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยเคนท์ ประเทศอังกฤษ ในปีการศึกษา 1993 ใน
หัวข้อ Pattani Fatwa :A Case Study of Kitab Fatwa al – Fataniah of Sheikh Ahmad bin

¹⁴ หุจญาจ คือ ผู้ที่ประกอบพิธีหัจญ์

Muhammad Zin bin Mustafa al – Fatani ในหนังสือแปลเล่มนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงชีวประวัติของเชคมุหัมมัด บิน อิศมาอีล อัคคาฎกี โดยสังเขปและกล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างเชคมุหัมมัด บิน อิศมาอีล อัคคาฎกีกับเชกออะหมัด อัลฟะฎอนีย์ ที่มีบทบาทในการผลักดันการก่อตั้งสมาคมอุละมาอ์ปัตตานี ณ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย

1.3. ดร.คณวณะ ตาเซะ ได้ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง “ Peranan Ulama’ Fatani dalam Bidang Dakwah Islamiah Menerusi Penulisan .. penulisan yang Kreatif ” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาตะวันออกและศึกษาคณะ คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย (UKM) ในปีการศึกษา 1995 ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้เขียนได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของบรรดาปราชญ์ปัตตานีในอดีตในการเผยแผ่อิสลามโดยผ่านงานเขียนทางวิชาการซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงเฉพาะปราชญ์ที่โดดเด่นที่สุดมาสามท่านด้วยกันคือเชคคาฎ บิน อับดุลลอฮ์ อัลฟะฎอนีย์ เชกออะหมัด บิน มุฮัมมัด เชน อัลฟะฎอนีย์ และเชคมุฮัมมัด บิน อิศมาอีล อัคคาฎกี แต่ละท่านผู้เขียนได้กล่าวถึงชีวประวัติ ครอบครัว ชีวิตในเยาว์วัย การศึกษาเล่าเรียน บทบาทในการเผยแผ่อิสลาม ผลงานด้านการนิพนธ์ ศึกษาศาสตร์ และช่วงท้ายของชีวิต

1.4. อะห์มัด ฟัดฮี (Ahmad Fathi) เป็นนักวิชาการชาวมาเลเซีย ได้เขียนหนังสือ “Ulama’ Besar dari Fatani ” ผู้เขียนได้เขียนเป็นภาษามลายูโดยใช้อักษรญาวิ จัดพิมพ์ขึ้นโดยมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย (UKM) รัฐสะลังงอร์ ประเทศมาเลเซีย ในปี ค.ศ. 2001 และในปี ค.ศ. 2002 ได้มีการจัดพิมพ์เป็นภาษามลายูแต่ใช้อักษรโรมัน ผู้เขียนได้รวบรวมชีวประวัติของปราชญ์ปัตตานีในอดีตตั้งแต่ปี ค.ศ. 1847 ถึง ปี ค.ศ. 1996 โดยแบ่งออกเป็นสองหมวดด้วยกันคือ หมวดแรกผู้เขียนกล่าวถึงชีวประวัติของปราชญ์ปัตตานีในอดีตอย่างละเอียด เริ่มจากชีวประวัติของเชคคาฎ บิน อับดุลลอฮ์ อัลฟะฎอนีย์ เสียชีวิตเมื่อปี ค.ศ. 1847 จนถึง หัจญี อะหมัด บิน อับดุลวะฮ์ฮาย อัลปอซันนีย์ เสียชีวิตเมื่อปี ค.ศ. 1996 สำหรับหมวดที่สอง ผู้เขียนกล่าวถึงชีวประวัติของปราชญ์บางท่านอย่างสังเขป เริ่มจากเชกอับดุลเราะฮ์มาน โปะห์นุ เสียชีวิตเมื่อปี ค.ศ. 1780 จนถึง อาเยาะห์ เครีสะกัม เสียชีวิตเมื่อปี ค.ศ. 1991 และในหมวดแรกนี้เองผู้เขียนได้เขียนชีวประวัติของเชคมุหัมมัด บิน อิศมาอีล อัคคาฎกี ในลำดับที่ 5 หน้า 79 ซึ่งผู้เขียนได้คัดลอกจากบทความของอิสมาอีล บิน เจ๊ะคาฎ

1.5. มุหัมมัด นะญิบ บิน อับดุลกอดิร (Muhammad Najib Bin AbdulQadir) เป็นนักวิชาการชาวมาเลเซีย ได้เขียนบทความเพื่อนำเสนอในการสัมมนาอุละมาอ์นุซันตารา (Nadwah Ulama Nusantara) ครั้งที่ 1 ซึ่งวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต

ปิดตานี้เป็นผู้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 19 - 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 (ค.ศ.2001) ในหัวข้อ “ Sheikh Muhammad Bin Ismail Daudi al-Fatani :Peranan dan Sumbanganya Dalam Dakwah Islamiah ” บทความชิ้นนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวประวัติของเชคมุหัมมัด บิน อิสมาอีล อัลดาวูดีย์ ตลอดจนบทบาทของท่านในด้านการเผยแผ่อิสลาม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือมัจญลอะฮ์ อัลบัคร์รียัน ซึ่งมีดังนี้

2.1. อับดุลเกาะมี บิน ยะหฺยา (Abdul Ghani Bin Yahya) เป็นชาวมมาเลเซีย ได้เขียนหนังสือ “ Suluh Matla’ al – Badrain ” หนังสือเล่มนี้ถือเป็นพจนานุกรมเล่มแรกที่ได้มีการรวบรวมศัพท์ภาษาอาหรับทั้งหมดที่ปรากฏในหนังสือมัจญลอะฮ์ อัลบัคร์รียัน มาอธิบายความหมายเป็นภาษามลายูที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ซึ่งผู้เขียนได้เรียบเรียงตามตัวอักษรภาษาอาหรับคือตั้งแต่หมวดอะลฟีจนถึงหมวดฮาย์ พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ฮุซเซนที่รัฐยะโฮร์ ประเทศมาเลเซียเมื่อปีค.ศ. 1988

2.2. วันมุฮัมมัดเศาะฆิร บิน อับดุลลอฮ์ (Wan Muhammad Saghir Bin Abdullah) เป็นนักวิชาการอิสระชาวมมาเลเซีย ได้ทำการวิเคราะห์ในบทความหัวข้อ “ Mengkaji Karya Besar Kitab al – Bahrul Wafi ” บทความนี้ได้ตีพิมพ์ในวารสาร DEWAN BAHASA ในปีค.ศ.1991 เป็นการวิเคราะห์และศึกษาหนังสืออัลบะหฺรุลวافیโดยเฉพาะ แต่ก่อนที่ผู้เขียนจะศึกษาเนื้อหาหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้กล่าวในคำนำถึงหนังสือมัจญลอะฮ์ อัลบัคร์รียันด้วย

2.3. ซะกะรียา บิน หัจญ์อะหฺมัด (Zakariya Bin Haji Ahmad) เป็นชาวมมาเลเซีย ได้เขียนหนังสือ “ Matla’ al – Nurain untuk Menghuraikan Ibarat Kitab Matla’ al – Badrain ” ในหนังสือนี้ผู้เขียนได้อธิบายศัพท์และสำนวนที่ค่อนข้างยากทั้งที่เป็นภาษาอาหรับและภาษามลายูในหนังสือมัจญลอะฮ์ อัลบัคร์รียันโดยใช้อักษรณาวีในการเรียบเรียง ปัจจุบันหนังสือนี้ได้พิมพ์ออกมาแล้วสามเล่มด้วยกัน คือเล่มที่หนึ่ง สอง และสี่¹⁵ ฤกษ์ที่หนึ่งจะมีเนื้อหาเริ่มจากบทนำของ

¹⁵ สำหรับเล่มที่สามนั้นตามที่คุณวิจัยได้สอบถามเจ้าของร้านหนังสืออะฮ์รอวาฮ์ที่โกดามารู รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ได้ความว่าอยู่ระหว่างการตีพิมพ์ และสาเหตุที่ต้องพิมพ์เล่มที่สี่ออกมาก่อนนั้นก็เนื่องจากว่าได้มีการเรียกร้องจากนักวิชาการส่วนหนึ่งที่มีความจำเป็นจะต้องใช้หนังสือเล่มนี้เป็นเกณฑ์ในการโต้เถียงข้อพิพาทที่เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวในรัฐเคดาห์

16 ก็ควายอัลญะนาบียคือหมวดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการศพตามบทบัญญัติอิสลาม

หนังสือมัฎละอู อัลบัคร็อยน์จนถึงกีตาบอัลญะนาอิซ¹⁶ พิมพ์เมื่อปีค.ศ. 2000 โดยสำนักพิมพ์คาร์ลุ อัลกุลุมและคาร์ลุ อัลสะลาม อะโลสตาร์ รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย เล่มที่สองจะมีเนื้อหาที่ ต่อเนื่องจากเล่มที่หนึ่งคือกีตาบอิซชะกาต¹⁷ ถึงกีตาบอัลอฎูมิยะฮ์¹⁸ และเล่มที่สี่เริ่มจากกีตาบอิฎฮา¹⁹ ถึงกีตาบอันนะพะกอด²⁰ ทั้งเล่มที่สองและสี่ได้รับการตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เดียวกันกับเล่มที่หนึ่ง

2.4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หะสัน หมัดหมาน ได้เขียนหนังสือ “ Pondok dan Madrasah di Patani ” (ปอเนาะและโรงเรียนสอนศาสนาในปัตตานี) ท่านได้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ และได้ทำการแปลเป็นภาษามลายูโดยฮัสดีน บินดี กัลมีย์ นักวิชาการชาวมาเลเซีย และได้จัดพิมพ์ โดยมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย (UKM) ในปีค.ศ. 2001 หนังสือเล่มนี้ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมาของปอเนาะและโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในปัตตานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และ ในบทที่สอง หน้า 48 ท่านก็ได้กล่าวถึงบทบาทของปราชญ์ปัตตานีในการเผยแผ่อิสลามด้วยการ เขียนตำราหรือหนังสือวิชาการอิสลาม และหนึ่งในหนังสือที่ท่านได้กล่าวถึงก็คือหนังสือ “ มัฎ ละอู อัลบัคร็อยน์ ” ของเชคมุหัมมัด บิน อีสมาอีล อัคคาวุดีย์ ท่านได้วิเคราะห์ถึงเนื้อหาในหนังสือ เล่มนี้ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาวิชาเตาฮีดและวิชาฟิกฮ์ อีกทั้งได้ยกตัวอย่างส่วนของบทนำของ หนังสือเล่มนี้อีกด้วย

2.5. ดร.อับดุลบาซิริ บิน มุหัมมัด (Dr. Abdul Basir Bin Muhammad) เป็น นักวิชาการชาวมาเลเซียได้เขียนบทความเพื่อนำเสนอในการสัมมนาอุละมาอ์นูซันคารา (Nadwah Ulama Nusantara) ครั้งที่ 1 ซึ่งวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานีเป็นผู้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 19 – 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 (ค.ศ.2001) ในหัวข้อ “Pengaruh Kitab Fath al-Wahhab Kepada Penulisan Kitab Matla ‘a al-Badrayn wa Majma ‘a al-Bahrayn :Kajian Tertumpu KepadaTajuk MA TUTLIFUHU AL-BAHAIM ” บทความนี้ผู้เขียนได้ทำการ

17 กีตาบอัลชะกาตคือหมวดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจ่ายซากาตามบทบัญญัติอิสลาม

18 กีตาบอัลอฎูมิยะฮ์คือหมวดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาหารที่อนุมัติหรือต้องห้ามตามบทบัญญัติอิสลาม

19 กีตาบอัลนิกาหฺคือหมวดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสมรสตามบทบัญญัติอิสลาม

20 กีตาบอันนะพะกอดคือหมวดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจ่ายปัจจัยยังชีพของสามีต่อภรรยาตามบทบัญญัติอิสลาม

วิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของหนังสือฟิทธู อัลวะสุฮาบต่อหนังสือมัฎละอู อัลบัคร์รียอน์ โดยเจาะจงวิเคราะห์เฉพาะบทที่ว่าด้วยการชดใช้ความเสียหายของทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำของสัตว์เลี้ยง

2.6. รองศาสตราจารย์ ดร. ซิติ ซะลิเคาะฮฺ บินติ มุหัมมัดนูร (Assoc.Dr. Siti Zalikbah Binti Muhammad Nur) เป็นนักวิชาการชาวมาเลเซีย ได้เขียนบทความเพื่อนำเสนอในการสัมมนา อุละมาฮ์นูซันตารา (Nadwah Ulama Nusantara) ครั้งที่ 1 ซึ่งวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีเป็นผู้จัดขึ้นระหว่างวันที่19 - 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 (ค.ศ.2001) ในหัวข้อ “Sumbangan Ulama Patani Dalam Perkembangan Ilmu Fiqh ” บทความนี้ผู้เขียนได้เขียนเกี่ยวกับบทบาทของอุละมาฮ์ปัตตานีในการพัฒนาวิชาฟิกฮฺ ซึ่งในหน้าที่ 10 ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างหนังสือมัฎละอู อัลบัคร์รียอน์ พร้อมกับรายละเอียดของเนื้อหาโดยสังเขป ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือฟิกฮฺภาษามลายูที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยพบว่านักวิชาการส่วนใหญ่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานของเชคมุหัมมัด บิน อีสมาอีล อัคดาอูดีฮ์ในภาพรวมเท่านั้น ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาชีวประวัติของเชคมุหัมมัด บิน อีสมาอีล อัคดาอูดีฮ์อย่างละเอียดและจะทำการวิเคราะห์หนังสือมัฎละอู อัลบัคร์รียอน์ ซึ่งเป็นหนึ่งในผลงานทางวิชาการของท่าน ทั้งนี้เพื่อนำเสนองานเขียนที่เป็นเอกลักษณ์ของปราชญ์ปัตตานีในอดีตที่โดดเด่นและเป็นที่ยอมรับให้แก่สังคมแวดวงวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการศึกษาวิชาฟิกฮฺในปัตตานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาชีวประวัติของเชคมุหัมมัด บิน อีสมาอีล อัคดาอูดีฮ์ ในฐานะปราชญ์ที่สำคัญท่านหนึ่งของปัตตานีในอดีต
3. เพื่อศึกษารายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับหนังสือมัฎละอู อัลบัคร์รียอน์
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบวิธีการนิพนธ์ของเชคมุหัมมัด บิน อีสมาอีล อัคดาอูดีฮ์ ในหนังสือมัฎละอู อัลบัคร์รียอน์

ความสำคัญและประโยชน์

1. ได้รู้พัฒนาการการศึกษาวิชาฟิกฮฺในปัตตานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2. ได้รู้ชีวประวัติของเชคมุหัมมัด บิน อิสมาอีล อัคคาวุดีย์ ในฐานะปราชญ์ปิตานีที่สำคัญท่านหนึ่ง
3. ได้รู้รายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับหนังสือมัจญละฮ์ อัลบัคร็อยน์
4. ได้รู้ระเบียบวิธีการนิพนธ์ของเชคมุหัมมัด บิน อิสมาอีล อัคคาวุดีย์ ในหนังสือมัจญละฮ์ อัลบัคร็อยน์
5. สามารถนำไปใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียนการสอนกับหนังสือมัจญละฮ์ อัลบัคร็อยน์ในโอกาสต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบวิธีการนิพนธ์หนังสือทางด้านฟิกฮ์ของเชคมุหัมมัด บิน อิสมาอีล อัคคาวุดีย์ ในหนังสือมัจญละฮ์ อัลบัคร็อยน์

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. หนังสือมัจญละฮ์ อัลบัคร็อยน์ที่ผู้วิจัยนำมาเป็นเอกสารในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นหนังสือมัจญละฮ์ อัลบัคร็อยน์ ที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อิบน์ ซะละบี จังหวัดปัตตานี ในปีค.ศ. 1984
2. ในการแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะยึดคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย และจะระบุชื่อสุเราะฮ์และหมายเลขอายะฮ์ไว้ในวงเล็บ ถัดจากความหมายของอายะฮ์นั้นๆ
3. การเขียนประวัตินักกฎหมายอิสลามที่มีชื่อปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจัยจะเขียนประวัติพอสังเขปเท่านั้น
4. การอธิบายชื่อสถานที่ เมือง หรือประเทศที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายพอสังเขปเช่นกัน
5. ข้อมูลที่ได้จากหนังสือหรือตำราต่างๆ ผู้วิจัยจะอ้างถึงด้วยวิธีการเขียนนาม-ปี โดยมีชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บซึ่งจะใช้ปีพุทธศักราชสำหรับหนังสือภาษาไทยและปีคริสตศักราชสำหรับหนังสือต่างประเทศ และถ้าหากผู้วิจัยเห็นว่ามีส่วนสำคัญควรอ้างอิงเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะเขียนไว้ที่เชิงบรรทัด

6. การอธิบายศัพท์ที่เห็นว่าสำคัญหรือค่อนข้างยากซึ่งถูกกล่าวในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายเป็นเชิงขรรถเช่นกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ฟิกฮฺ คือ กฎหมายอิสลามซึ่งมีเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ประเภทคือ ศาสนพิธี (อิบาดัต) กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มุอามาละฮัต) กฎหมายครอบครัว (มุนากะฮัต) และกฎหมายอาญา (ญินายัต)

นิพนธ์ คือ การแต่งหรือเขียนหนังสือ

ฟิกฮฺนิพนธ์ คือ การแต่งหนังสือหรือเขียนหนังสือทางด้านกฎหมายอิสลาม

เชค คือ ฐานะของปราชญ์หรือผู้รู้ทางด้านวิชาการอิสลามที่ถูกเรียกกันในปัตตานีในอดีต ตลอดจนในประเทศต่างๆในวันออกกลางอีกด้วย

กัศดาวุดี คือ มาจากชื่อเดิมของเชคดาวุด บิน อับดุลลอฮ์ อัลพะฎอนีย์ ผู้แต่งได้นำเอาชื่อเชคดาวุด อัลพะฎอนีย์มาพ่วงท้ายชื่อของตนเพื่อความเป็นสิริมงคลและบ่งบอกถึงความสัมพันธ์กันใกล้ชิดระหว่างท่านทั้งสอง

อัลพะฎอนีย์ คือ มาจากชื่อเมืองปัตตานีในอดีต ซึ่งครอบคลุมจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสในปัจจุบัน ผู้แต่งได้นำมาพ่วงท้ายชื่อของตนเพื่อบ่งบอกว่าผู้แต่งเป็นชาวปัตตานีโดยสายเลือด

มัจญะอู อัลบัครีฮ์ คือชื่อหนังสือของผู้แต่งที่ผู้วิจัยจะนำมาทำการศึกษาและวิเคราะห์ ซึ่งมีชื่อเดิมว่า “ มัจญะอู อัลบัครีฮ์ อะ มัจญูมะอู อัลบะหฺรียัน ” แปลว่า “ ที่ขึ้นของดวงจันทร์เต็มดวงสองดวงและที่บรรจบของสองทะเล ”

วิธีการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ 2 แหล่ง คือ

1. คัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งผู้แต่งใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิงในหนังสือมัจญะอู อัลบัครีฮ์
2. เอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ดังนี้

2.1. หนังสือหรือเอกสารวิชาชีพทุกเล่มที่เกี่ยวข้องกับหนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์ โดยตรง ทั้งที่เป็นต้นฉบับและที่ใช้อ้างเป็นหลัก

2.2. บทสัมภาษณ์ของบุคคลต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้แต่งและหนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์

3. เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ซึ่งจะหมายถึงหนังสือหรือเอกสารทุกเล่มที่เกี่ยวข้องกับหนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์โดยอ้อม ดังนี้

3.1. หนังสือศัพท์ต่างๆที่อธิบายหรือขยายความอะฮ์ลุดดุรอานซึ่งผู้แต่งนำมาใช้เป็นหลักฐาน

3.2. หนังสือหะดีษต่างๆที่เป็นแหล่งที่มาของหะดีษแต่ละบทที่ปรากฏในหนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์

3.3. หนังสือที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติของผู้แต่งหนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์

3.4. นามานุกรมต่างๆ (الأعلام) ที่อธิบายชีวประวัติของอุละมาอ์หรือปราชญ์ที่มีชื่อปรากฏใน หนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์

3.5. สารานุกรม (معجم البلدان) อธิบายชื่อสถานที่ เมือง หรือประเทศต่างๆที่ปรากฏในหนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์

3.6. พจนานุกรม (القاموس) อธิบายศัพท์ภาษาอาหรับและมลายูที่สำคัญในหนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์

ขั้นตอนในการวิจัย

1. รวบรวมหนังสือ ตำรา บทสัมภาษณ์ และเอกสารต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้แต่งและหนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์ทั้ง โดยตรงและโดยอ้อม

2. ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการการศึกษาวิชาชีพศุ ในปัตตานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3. ศึกษาชีวประวัติของผู้แต่งหนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์อย่างละเอียดจากหนังสือชีวประวัติของปราชญ์ปัตตานีในลคิต ทั้งที่เป็นภาษาไทยและมลายู

4. ศึกษาความสำคัญและความพิเศษของหนังสือมัจญะอ์ อัลบัครียอน์ ตลอดจนพิสูจน์ว่าหนังสือนี้เป็นของผู้แต่งจริง

5. ศึกษาวิธีการเขียนบทนำของผู้แต่งในหนังสือเล่มนี้

6. ศึกษาวิธีการแปลจากหนังสืออ้างอิงหลักของผู้แต่งในหนังสือเล่มนี้

7. ศึกษาวิธีการรวบรวมทัศนะในแต่ละมัซฮับของผู้แต่งในหนังสือเล่มนี้
8. ชี้แจงหลักฐานทั้งจากอัลกุรอานและอัลหะดีษเพื่อมาสนับสนุนการให้น้ำหนัก (ตริฎีหฺ) ของผู้แต่งในกรณีที่มีหลายทัศนะ
9. ชี้แจงที่มาของอายะฮ์อัลกุรอานที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ว่าอยู่ในซูเราะฮ์ใดและอายะฮ์ที่เท่าไร
10. ชี้แจงที่มาของหะดีษต่างๆที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ โดยการระบุชื่อผู้บันทึกพร้อมกับหมายเลขเล่ม หน้า และหมายเลขหะดีษของหนังสือดังกล่าว และชี้แจงสถานะหรือระดับของหะดีษนั้นๆ ยกเว้นหะดีษที่บันทึกโดยอิมามอัลบุคอรีหรืออิมามมุสลิมผู้วิจยะจะไม่ชี้แจงสถานะหรือระดับของหะดีษดังกล่าว ทั้งนี้เพราะเป็นที่ยอมรับอย่างเอกฉันท์โดยบรรดาปราชญ์สาขาวิชาหะดีษว่าหะดีษที่รายงาน โดยอิมามทั้งสองหรือท่านใดท่านหนึ่งนั้นเป็นหะดีษที่ เสาะฮิ²¹ แล้ว
11. ชี้แจงที่มาของคำพูดหรือทัศนะของนักกฎหมายอิสลามที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้
12. ชี้แจงชื่อจริงและชื่อประวัติพอสังเขปของนักกฎหมายอิสลามที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้
13. อธิบายชื่อสถานที่ เมือง หรือประเทศที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้
14. อธิบายชื่อกลุ่ม นิกาย หรือมัซฮับที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้
15. ศึกษาวิธีการเขียนบทส่งท้าย
15. ในการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจยะสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของบุคคลต่อบุคคล (Snowball)
16. สรุปและอภิปรายผล

แหล่งศึกษาและค้นคว้าที่สำคัญ

1. ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. หอสมุด จอห์น เอฟ เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
3. ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลามยะลา
4. หอสมุดมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย (UKM)
5. ห้องสมุดอิกเราะฮ์ บ้านบราโฮ ตำบลปูเุด อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
6. เว็บไซต์ต่างๆ ดังนี้

²¹ หะดีษเสาะฮิ (صحیح) คือ หะดีษที่มีสายรายงานติดต่อกันอย่างคงเนื่องตั้งแต่ต้นจนถึงปลายสาย โดยผู้รายงานในแต่ละระดับชั้นมีคุณสมบัติเป็นผู้มีคุณธรรม (عدل) มีความจำเป็นเลิศ (ضبط) ไม่มีความแปลกแยก (إسناد) และไม่มี ความบกพร่องย้อนซ้อนเร้น (إعانة) หะดีษประเภทนี้ถือเป็นหลักฐานที่มีความเด็ดขาดในการอ้างอิงอีกด้วย

www.gemilang.ukm.my.com

www.sultan.org.

www.doraz.net.